

Олег Кучер, аспірант Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РОЛЬ ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ І ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УПРОВАДЖЕННІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

У статті актуалізовано проблему впровадження дуальної форми здобуття освіти в сучасних умовах ринку праці. Виокремлено характерні риси дуальної вищої освіти. Схарактеризовано дві моделі дуальної форми здобуття освіти: з інтегрованою практичною підготовкою та з інтегрованою професійною діяльністю. Розкрито особливості співпраці між закладами вищої освіти і стейкхолдерами на макро-, мезо- й мікрорівні. Виокремлено ключових стейкхолдерів на кожному рівні та їх функції у реалізації дуальної форми здобуття освіти.

Ключові слова: дуальна форма здобуття освіти; дуальне навчання; професійна освіта; партнерство; стейкхолдери.

Рис. 1. Табл. 3. Літ. 15.

Oleg Kucher, Postgraduate Student,
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

THE ROLE OF THE PARTNERSHIP OF STAKEHOLDERS AND THE EDUCATIONAL INSTITUTION IN THE IMPLEMENTATION OF THE DUAL FORM OF EDUCATION

The article addresses the issue of implementing dual education in the modern labor market. It highlights the characteristic features of dual higher education. Two models of dual education are characterized: the model with integrated practical training and the model with integrated professional activities. The features of collaboration between higher education institutions and stakeholders are revealed. Key stakeholders are identified at the macro level (Ministry of Education and Science of Ukraine, Ministry of Economy of Ukraine, State Employment Service of Ukraine, Committees of the Verkhovna Rada of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, qualification centers, associations and public organizations, international organizations and donors, Scientific-Methodological Center of Higher and Professional Education, National Agency for Higher Education Quality Assurance, employers, media), meso level (Regional self-government bodies, Industry associations and unions, Regional Chambers of Commerce and Industry, Employment Centers, Regional Methodological Centers), and micro level (Administration of the educational institution, Coordinators from the educational institution, Employers, their associations and professional associations, Coordinators from enterprises, Mentors, Students, Parents of students, International technical assistance associations, Trade unions, Media).

The goals of the stakeholders at each level are defined. At the macro level, the formation of legislation and regulatory frameworks, the creation of methodological recommendations, the conduct of information and educational campaigns, the coordination of cooperation between interested parties at the meso and micro levels, and monitoring are carried out.

At the meso level, the coordination of cooperation between interested parties in the region and between sectors, the involvement of more parties in the stakeholder cooperation network, support for stakeholders at the micro level, the collection of feedback from stakeholders implementing dual education for policy discussions, and the provision of feedback at the decision-making level are carried out.

At the micro level, a favorable environment for the practical implementation and dissemination of dual education is created, management mechanisms are tested, monitoring is conducted, and feedback is provided for policy formation and updating methodological recommendations.

Keywords: dual form of education; dual learning; vocational education; partnership; stakeholders.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану Україна відчуває гостру потребу у висококваліфікованих фахівцях для свого відновлення. Багато підприємств по всій країні, особливо у східних регіонах, зазнали руйнувань, втратили виробничі зв'язки та логістичні ланцюги або були змушені релокуватися. У зв'язку з цим одним із пріоритетних завдань є створення ефективних механізмів швидкої підготовки фахівців для забезпечення ринку праці.

До початку воєнних дій цю функцію виконували регіональні або галузеві заклади освіти, що утворювали своєрідні "екосистеми" разом із місцевими підприємствами. Однак внаслідок неможливості проведення очного навчання в аудиторіях та

міграції викладачів і студентів через пандемію й військові дії, ситуація стала критичною. Особливо це стосується технічних спеціальностей, освітні програми яких включають значну кількість практичних і лабораторних занять на спеціалізованому обладнанні [8].

У таких умовах дуальна форма здобуття освіти (далі – ДФЗО) стає найефективнішим інструментом передачі знань і найбільш затребуваною формою навчання. ДФЗО може забезпечити реальну практичну підготовку здобувачів, більшість з яких отримують теоретичні знання дистанційно. Підприємства виступають надійними партнерами у досягненні цілей освітніх програм, компенсуючи неможливість проведення практичних та лабора-

РОЛЬ ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ І ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УПРОВАДЖЕННІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

торних занять в аудиторіях. При цьому здобувачі освіти отримують додатковий фінансовий стимул у вигляді грошової винагороди.

Для закладів освіти, впровадження дуальної форми здобуття освіти сприяє поліпшенню підготовки фахівців відповідно до вимог ринку праці, набуття студентами затребуваних компетентностей, а також поєднання теоретичних знань з практичними навичками. Роботодавці, за рахунок ДФЗО, розв'язують проблему щодо підготовки кваліфікованих працівників, оскільки на початку навчання студенти підписують трудовий договір з підприємством, що робить їх працівниками вже під час навчання, а після його завершення вони, з високою ймовірністю, переходять на постійну роботу на цьому ж підприємстві. Отже, всі стейкхолдери мають певні переваги від впровадження ДФЗО.

Дуальна форма здобуття освіти дає змогу узгодити очікування роботодавців і здобувачів, виступаючи найбільш унормованим форматом взаємовідносин між закладами освіти, компаніями і студентами. Це досягається завдяки опануванню базової освітньої програми, розрахованої на денну форму навчання, в поєднанні з ґрунтовною практичною підготовкою на підприємстві під час виконання трудових функцій. Таке поєднання методів навчання створює потужний синергетичний ефект. Важливим фактором успіху є постійний зворотний зв'язок між усіма стейкхолдерами.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Наукові дослідження, присвячені дуальній освіті, започатковані в працях німецьких учених (Г. Бауман, В. Грайнерт, Г. Кершенштейнер, А. Ліпсмаєр, Г. Пецольд, А. Шелтен, К. Штратман, Х. Штегман та інші [1]). Питання підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в сучасних умовах

ринку праці висвітлені в працях Б. Вовка, В. Ковальчука, А. Ковальчук, І. Маринченко, С. Масліч, Н. Ткаченко, В. Сороки, Т. Самусь та ін. [4; 7; 9; 12; 13; 14; 15].

Мета статті. Виокремити ключових стейкхолдерів на макро-, мезо- та мікрорівнях реалізації дуальної форми здобуття освіти та визначити їхні функції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні на ринку праці утворився кваліфікаційний розрив між навичками, які потрібні фахівцю на робочому місці, й тими, що сформовані після завершення навчання у закладі освіти [5; 6]. Тому освіта має не лише йти в ногу з розвитком економіки, але й випереджати його. Зокрема, це стосується налагодження зв'язків між бізнесом і закладами освіти через впровадження ДФЗО.

Дуальна форма здобуття вищої освіти – це “спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25 до 60 відсотків загального обсягу освітньої програми на основі договору. Навчання на робочому місці передбачає виконання посадових обов'язків відповідно до трудового договору” [2].

Така модель освіти дає змогу розв'язувати численні проблеми сучасної системи освіти, зокрема нестачу кадрів, невідповідність освітніх стандартів вимогам ринку праці та недостатню практичну підготовку студентів. Важливою умовою успішного впровадження ДФЗО є тісна співпраця між закладами освіти та стейкхолдерами, зокрема роботодавцями, державними установами та іншими зацікавленими сторонами.

Рис. 1. Трикутник дуальної освіти

РОЛЬ ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ І ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УПРОВАДЖЕННІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Характерними рисами дуальної вищої освіти є:
– Поєднання навчання в двох місцях – закладі освіти та на підприємстві.

– Скоординованість організаційних і змістових аспектів академічної та професійної підготовки.

– Формалізація відносин між стейкхолдерами для чіткого визначення їхніх прав та обов'язків, а також конкретної моделі й умов організації навчання [8].

В Україні використовують дві моделі дуальної форми здобуття освіти: з інтегрованою практичною підготовкою та з інтегрованою професійною діяльністю. Перша передбачає чергування періодів навчання здобувачів першої вищої або фахової передвищої освіти в закладі освіти та на підприємстві. Друга – розроблена для тих, хто вже має фахову передвищу або першу вищу освіту, працює на підприємстві і бажає продовжити навчання за своїм профілем або профілем, визначеним підприємством. Здебільшого в закладах освіти застосовується модель з інтегрованою практичною підготовкою. Перехід на ДФЗО зазвичай відбувається з 3–4 курсу або з 1 курсу магістратури. Варіанти організації освітнього процесу та графіки чергування фаз навчання у закладі освіти й на підприємстві відрізняються залежно від специфіки підготовки здобувачів за певними спеціальностями та потреб підприємства [3].

Це спрямовано на оволодіння певними програмними результатами, поглиблення практичних умінь і навичок та набуття відповідної кваліфікації на основі відповідних договорів. Навчання на робочому місці відбувається шляхом виконання трудових функцій відповідно до трудового договору.

Передумови для запровадження дуальної форми здобуття освіти пов'язані з низкою викликів, які постали перед сучасною системою освіти в Україні. Однією з основних є нестача кадрів, зумовлена стрімким розвитком технологій та інертністю системи освіти, а також відтоком кадрів за кордон. Це призводить до дефіциту кваліфікованих фахівців, що негативно впливає на різні сфери економіки. Додатково, впровадження нових стандартів у виробничій, екологічній та військовій сферах формує нові вимоги до підготовки кадрів.

Ослаблення ваги функції підготовки кадрів у системі освіти також сприяє зниженню ефектив-

ності підготовки фахівців, оскільки заклади освіти не завжди встигають адаптувати свої програми до нових вимог ринку праці. Це підсилює проблему неузгодженості освітніх стандартів і програм з вимогами роботодавців, унаслідок чого випускники часто мають теоретичні знання, але не володіють необхідними практичними навичками.

Додатковою перешкодою є невідповідність матеріально-технічної бази закладів вищої освіти (ЗВО) потребам освітнього процесу, що унеможливує проведення якісного практичного навчання на сучасному рівні. Недостатня практична складова процесу навчання також означає, що здобувачі освіти отримують знання, але не набувають навичок, необхідних для ефективної роботи в умовах сучасного виробництва.

Усі ці виклики підкреслюють важливість запровадження дуальної форми здобуття освіти, яка передбачає поєднання теоретичної освіти у ЗВО з практичним навчанням на робочих місцях підприємств. Це дає змогу здобувачам освіти ефективніше освоювати програмні результати, глибше засвоювати практичні навички та набувати необхідної кваліфікації, що відповідає потребам як здобувачів, так і роботодавців [8, 17].

Партнерство між стейкхолдерами та закладами освіти є ключовим фактором для ефективної реалізації ДФЗО. Стейкхолдери, зокрема роботодавці, відіграють важливу роль у забезпеченні студентів можливістю здобути практичні навички на робочих місцях. Це партнерство сприяє узгодженню освітніх програм з потребами ринку праці, забезпечуючи відповідність теоретичного навчання практичним вимогам сучасного виробництва.

Співпраця між ЗВО і стейкхолдерами відбувається на макро-, мезо- і мікрорівні [2].

На макрорівні партнерство стейкхолдерів включає формування законодавства та нормативної бази, створення методичних рекомендацій, проведення інформаційно-просвітницької кампанії та координацію співпраці зацікавлених сторін. Держава відіграє ключову роль у забезпеченні нормативного регулювання та підтримки ініціатив, спрямованих на впровадження ДФЗО. Важливим аспектом є також здійснення моніторингу та оцінки ефективності впровадження дуальної освіти на всіх рівнях.

Таблиця 1

Стейкхолдери макрорівня

Стейкхолдер	Функції
Міністерство освіти і науки України	Формує державну політику у сфері освіти, розробляє нормативно-правову базу, що регулює впровадження ДФЗО. Відповідає за розробку стандартів освіти, методичних рекомендацій та освітніх програм, які враховують потреби ринку праці та вимоги роботодавців. Забезпечує контроль якості освіти та здійснює моніторинг впровадження ДФЗО.
Міністерство економіки України	Сприяє узгодженню економічних та освітніх стратегій розвитку. Визначає пріоритетні напрями підготовки кадрів відповідно до потреб ринку праці та економічних прогнозів. Підтримує програми фінансування та стимулювання роботодавців, які беруть участь у ДФЗО.

**РОЛЬ ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ І ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УПРОВАДЖЕННІ ДУАЛЬНОЇ
ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ**

Державна служба зайнятості України	Аналізує потреби ринку праці та визначає напрями підготовки фахівців. Співпрацює з роботодавцями для виявлення дефіциту кваліфікованих кадрів та надання пропозицій щодо програм навчання. Сприяє працевлаштуванню випускників дуальних програм.
Комітети Верховної Ради України	Розробляють та приймають законодавчі акти, які регулюють впровадження ДФЗО. Проводять парламентські слухання та консультації з зацікавленими сторонами щодо реформування системи освіти. Контролюють виконання прийнятих законів та рішень у сфері освіти.
Кабінет Міністрів України	Затверджує зміни до нормативної бази. Впроваджує інструменти економічного розвитку. Розвиває державно-приватне партнерство.
Кваліфікаційні центри	Розробляють професійні стандарти. Проводять атестацію та сертифікацію студентів, які проходять навчання за ДФЗО.
Асоціації та громадські організації	Забезпечують зворотний зв'язок між освітніми установами та ринком праці. Ініціюють та підтримують проекти та ініціативи з впровадження ДФЗО.
Міжнародні організації та донори	Фінансують програми розвитку освіти. Надають технічну та фінансову допомогу для впровадження інноваційних освітніх практик, включаючи ДФЗО. Забезпечують обмін міжнародним досвідом та підтримують інтеграцію української системи освіти в міжнародний контекст.
Науково-методичний центр ВФПО	Розробляє методичні рекомендації, педагогічні матеріали та інструкції для закладів освіти, які впроваджують ДФЗО. Проводить тренінги, семінари та конференції для педагогічних працівників та учасників ДФЗО з метою підвищення їхньої кваліфікації та ознайомлення з кращими практиками у сфері дуальної освіти. Забезпечує координацію та співпрацю між закладами освіти, роботодавцями, громадськими організаціями та іншими стейкхолдерами у сфері ДФЗО.
НАЗЯВО	Регулює процедури забезпечення якості освіти. Акредитує дуальні програми.
Роботодавці	Забезпечують місця для навчання здобувачів за ДФЗО. Консультують щодо формування концепції ДФЗО.
Засоби масової інформації	Підвищують обізнаність зацікавлених сторін шляхом висвітлення теми.

Стейкхолдери на макрорівні відіграють важливу роль у створенні сприятливого середовища для впровадження дуальної форми здобуття освіти в Україні. Їхня співпраця забезпечує розробку та реалізацію ефективної державної політики, яка відповідає сучасним викликам ринку праці і потребам економіки, сприяє розвитку освітньої системи та підвищенню конкурентоспроможності випускників на національному й міжнародному рівнях.

На мезорівні партнерство передбачає координацію співпраці між зацікавленими сторонами в регіоні та між секторами. Важливим завданням є залучення більшої кількості стейкхолдерів до мережі співпраці, надання підтримки закладам освіти та підприємствам, збір відгуків для обговорень, пов'язаних з формуванням політики і забезпечення зворотного зв'язку на рівні прийняття рішень. Така взаємодія дає змогу врахувати регіональні особливості та потреби ринку праці.

Таблиця 2

Стейкхолдери мезорівня

Стейкхолдер	Функції
Регіональні органи самоврядування	Координують діяльність різних освітніх установ, підприємств та інших зацікавлених сторін для забезпечення ефективного впровадження ДФЗО. Розробляють та впроваджують регіональні освітні політики, які відповідають потребам місцевого ринку праці. Визначають пріоритетні напрями розвитку освіти та професійної підготовки, сприяють адаптації освітніх програм до економічних і соціальних умов регіону. Здійснюють моніторинг і оцінку ефективності реалізації дуальних освітніх програм, аналізують результати навчання та працевлаштування випускників. Можуть надавати фінансову підтримку для реалізації дуальних освітніх програм.
Галузеві асоціації та спілки	Об'єднують підприємства певних галузей і сприяють налагодженню співпраці між закладами освіти та роботодавцями. Допомагають визначати потреби в кваліфікованих кадрах і розробляти відповідні освітні програми.

РОЛЬ ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ І ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УПРОВАДЖЕННІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Регіональні торгово-промислові палати	Підтримують співпрацю між бізнесом та закладами освіти, сприяють організації практичної підготовки студентів на підприємствах, а також надають консультаційну та інформаційну підтримку.
Центри зайнятості	Здійснюють моніторинг ринку праці, надають інформацію про актуальні вакансії та вимоги роботодавців, а також сприяють працевлаштуванню випускників, які пройшли навчання за ДФЗО.
Регіональні методичні центри	Надають методичну підтримку закладам освіти, розробляють та впроваджують нові освітні технології, проводять тренінги та семінари для педагогічних працівників.

На мезорівні стейкхолдери сприяють узгодженню освітніх програм із потребами регіонального ринку праці, підтримують співпрацю між закладами освіти та роботодавцями, забезпечують методичну та консультаційну підтримку, що є необхідним для успішної реалізації ДФЗО.

На мікрорівні партнерство зосереджується на створенні сприятливого середовища для практично-

го впровадження та поширення ДФЗО. Це включає апробацію управлінських механізмів, здійснення моніторингу та надання зворотного зв'язку для формування політики й оновлення методичних рекомендацій. Заклади освіти, у співпраці з підприємствами, забезпечують студентам можливість здобувати практичні навички безпосередньо на робочих місцях, що підвищує їхню готовність до професійної діяльності.

Таблиця 3

Стейкхолдери мікрорівня

Стейкхолдер	Функції
Заклади освіти	Забезпечують теоретичну підготовку, цілісність освітньої програми навчання та відповідність стандартам освіти та професійним стандартам, несуть відповідальність за якість підготовки здобувачів освіти. Визначають освітні програми за якими організовується освітній процес за ДФЗО. Організують співпрацю з підприємствами та іншими стейкхолдерами. Відбирають підприємства/установи/організації, що надають місця практичної підготовки за ДФЗО. Розробляють і затверджують навчальний план відповідної освітньої програми за участю роботодавців. Забезпечують узгодження змісту теоретичної та практичної частини підготовки. Забезпечують супровід навчання здобувачів освіти на підприємстві, разом з представниками підприємства приймають звітність та оцінюють результати. Здійснюють моніторинг та оцінювання результатів впровадження ДФЗО.
Координатори від закладу освіти	Розробляють дуальні програми навчання. Координують навчальний процес та практичну підготовку. Координують співпрацю з підприємствами. Здійснюють моніторинг та оцінювання успішності студентів.
Куратор від ЗВО	Здійснює системну роботу зі здобувачами освіти. Супроводжує виконання індивідуального навчального плану і програми практичного навчання на робочому місці за ДФЗО.
Роботодавці, їх об'єднання та професійні асоціації	Ініціюють співпрацю із закладом освіти щодо підготовки фахівців за ДФЗО. Створюють умови для навчання за ДФЗО. Відповідають за техніку безпеки та охорону праці на виробництві. Беруть участь у розробці освітніх програм та навчального плану. Беруть участь у відборі здобувачів освіти на навчання за ДФЗО. Комунікують із представниками закладу освіти і здобувачами освіти щодо етапів та результатів навчання. Беруть участь в оцінюванні результатів навчання згідно з освітньою програмою. Надають робоче місце здобувачу освіти на підприємстві, в установах чи організації, що передбачає грошову винагороду (оплату праці) на умовах трудового договору. Закріплюють за здобувачем освіти кваліфікованого фахівця (наставника). Надають необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання роботи, створюють необхідні соціально-побутові умови і можливості для виконання здобувачами освіти навчального плану. Створюють умови для підвищення професійного рівня працівників, що здійснюють навчання здобувачів освіти на виробництві. Застосовують форми та методики морального та матеріального стимулювання працівників, що здійснюють навчання здобувачів освіти на виробництві.

РОЛЬ ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ І ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УПРОВАДЖЕННІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Координатор від підприємства	Забезпечує взаємодію між роботодавцем і закладом освіти, виконання роботодавцем взятих зобов'язань, організаційний супровід навчання за ДФЗО.
Наставники	Допомагають реалізовувати індивідуальний навчальний план здобувача освіти на робочому місці відповідно до програми практичного навчання на робочому місці.
Здобувачі освіти	Набувають професійних навичок опановуючи програму практичного навчання. Надають відгуки про ДФЗО.
Батьки здобувачів освіти	Підтримують здобувачів у виборі ДФЗО. Надають зворотній зв'язок про ДФЗО.
Міжнародні асоціації технічної допомоги	Здійснюють методологічне, експертне та фінансове забезпечення впровадження ДФЗО.
Профспілки	Здійснюють профорієнтаційну діяльність. Захищають права та інтереси здобувачів освіти. Контролюють дотримання умов праці та навчання на підприємствах.
Засоби масової інформації	Підвищують обізнаність зацікавлених сторін шляхом висвітлення теми ДФЗО. Підтримують позитивний імідж дуальної освіти.

Таким чином, ключова роль у реалізації дуальної форми здобуття освіти належить роботодавцям та закладам освіти у співпраці з іншими стейкхолдерами. Роботодавці забезпечують практичну підготовку, надають робочі місця, ресурси та наставництво, що сприяє інтеграції теоретичних знань з практичними навичками [11]. Заклади освіти розробляють освітні програми, координують навчальний процес та забезпечують якість навчання. Інші стейкхолдери (урядові та регіональні організації, асоціації і методичні центри) підтримують законодавчу та нормативну базу, координують співпрацю, проводять моніторинг і надають методичну підтримку. Така синергія сприяє високій якості підготовки майбутніх фахівців, роблячи їх більш конкурентоспроможними на ринку праці та здатними швидко адаптуватися до реальних виробничих умов.

Висновки. У сучасних умовах ринку праці впровадження дуальної форми здобуття освіти є актуальною проблемою. Для успішного функціонування цієї системи необхідна тісна співпраця між закладами вищої освіти та стейкхолдерами на всіх рівнях управління, що включає розробку законодавчої та нормативної бази, координацію співпраці, а також створення сприятливого середовища для практичного впровадження дуальної форми здобуття освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчевська І.Б. Особливості професійного навчання в межах дуальної системи освіти в Німеччині. URL: <http://surl.li/uaigw>
2. Давліканова О.Б. Розвиток менеджменту дуальної вищої освіти в Україні: дис. ... док. філ. наук: спеціальність 073 "Менеджмент" (07 "Управління та адміністрування"). Суми, 2021. 322 с.
3. Животова С. Суть дуальної форми здобуття освіти в сучасних умовах. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти "Публічне управління та адміністрування"*. 2022. № 1 (2). С. 55–59.
4. Ковальчук А.В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах

цифровізації. *Молодь і ринок*. 2023. № 11–12 (219–220), С. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.296992>

5. Ковальчук В.І. Проблеми кваліфікаційного розриву та роль університетів у їх вирішенні. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали V Всеукраїнського науково-методичного семінару (5 листопада 2021 р.). Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2021. С. 14–16.

6. Ковальчук В.І. Шляхи подолання кваліфікаційного розриву в підготовці майбутніх фахівців. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. XI міжнар. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький, 25–26 листопад 2021 р.). м. Хмельницький: ХНУ, 2021. С. 27–28.

7. Ковальчук В.І., Ігнатенко С.В. Упровадження дуальної освіти в професійній (професійно-технічній) освіті. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів, 2019. С. 120–132.

8. Методичні рекомендації щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти / Бугайчук В., Бучинська О., Давліканова О., Ковальчук С., Леу-Севериненко С., Лілик І., Перезовова І., Романов М., Серік М., Чайковська А.; за заг. ред. М. Романова. Київ: ТОВ "Вістка", 2023. 281 с.

9. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу: кол. монографія / за наук. ред. В.І. Ковальчука. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 194 с.

10. Про вищу освіту: Закон України від 18 груд. 2019 р. № 392-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

11. Що таке дуальна освіта? Обов'язки сторін. Компанія. URL: https://drive.google.com/file/d/1UxHxp-bJGc6qY1GXptqLb_-8kN2uvjQy/view

12. Kovalchuk V., Soroka V. Developing digital competency in future masters of vocational training. *Professional Pedagogics*. 2020. № 1. pp. 96–103.

13. Kovalchuk V., Androsenko A., Boiko A., Tomash V., Derevyanchuk O. Development of pedagogical skills of future teachers of labor education and technology by means of digital technologies. *International Journal of Computer Science and Information Security*. 2022. No. 22 (9). pp. 551–560. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.71>.

14. Kovalchuk V., Maslich S., Tkachenko N., Shevchuk S., Shchypyska T. Vocational education in the context of modern problems and challenges. *Journal of Curriculum and*

Teaching. 2022. No. 11 (8). pp. 329–338. DOI: 10.5430/jct.v11n8p329

15. Vasyly Kovalchuk, Inna Marynchenko, Andii Sherydylo, Bohdan Vovk, Tatiana Samus, Valerii Soroka. Implementation of the learning model based on the results of future vocational teachers' professional training. *AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 11, Issue 2, Special Issue XXI. 2021. pp. 214–219. DOI: 10.33407 / IJTLT.V6014.1681

REFERENCES

1. Boichevska, I.B. Osoblyvosti profesiinoho navchannia v mezhakh dualnoi systemy osvity v Nimechchyni [Peculiarities of vocational training within the framework of the dual system of education in Germany]. Available at: <http://surl.li/uaigw> [in Ukrainian].

2. Davlikanova, O.B. (2021). Rozvytok menedzhmentu dualnoi vyshchoi osvity v Ukraini [Development of dual higher education management in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Sumy, 322 p. [in Ukrainian].

3. Zhyvotova, S. (2022). Sut dualnoi formy zdobuttia osvity v suchasnykh umovakh [The essence of the dual form of education in modern conditions]. Bulletin of the Dnipro Academy of Continuing Education "Public Management and Administration". No. 1 (2). pp. 55–59. [in Ukrainian].

4. Kovalchuk, A.V. (2023). Rozvytok tsyfrovoy kompetentnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia v umovakh tsyfrovizatsii [Development of digital competence of future teachers of professional education in conditions of digitalization]. *Youth & market*. No. 11–12 (219–220), pp. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.296992> [in Ukrainian].

5. Kovalchuk, V.I. (2021). Problemy kvalifikatsiinoho rozryvu ta rol universytetiv u yikh vyrishenni [Problems of the qualification gap and the role of universities in solving them]. Pidhotovka maistra vyrobnychoho navchannia, vykladacha profesiinoho navchannia do vprovadzhennia v osvitnii protses innovatsiinykh tekhnolohii. Materialy V Vseukrainskoho naukovy-metodychnoho seminaru (5 lystopada 2021 r.) – Preparation of a master of industrial training, a teacher of professional training for the introduction of innovative technologies into the educational process. materials of the V All-Ukrainian Scientific and Methodological Seminar (November 5, 2021). Hlukhiv, 2021. pp. 14–16. [in Ukrainian].

6. Kovalchuk, V.I. (2021). Shliakhy podolannia kvalifikatsiinoho rozryvu v pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Ways to overcome the qualification gap in the training of future specialists]. Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy : tezy dop. XI mizhnar. nauk.-prakt. konferentsii (m. Khmelnytskyi, 25–26 lystop. 2021 r.) – Professional development of personality: problems and prospects: theses

add. XI International science and practice conference (Khmelnyskiy, November 25–26, 2021). pp. 27–28. [in Ukrainian].

7. Kovalchuk, V.I. & Ihnatenko, S.V. (2019). Uprovadzhennia dualnoi osvity v profesiinii (profesiino-tekhnichnii) osviti [Implementation of dual education in professional (vocational and technical) education]. Bulletin of the Hlukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko. Hlukhiv. pp. 120–132. [in Ukrainian].

8. Metodychni rekomendatsii shchodo vprovadzhennia dualnoi formy zdobuttia osvity [Methodological recommendations for the implementation of a dual form of education]. Buhaichuk V., Buchynska O., Davlikanova O., Kovalchuk S., Leu-Severynenko S., Lylyk I., Perevozova I., Romanov M., Serik M., Chaikovska A. / (Ed.). M. Romanova. Kyiv, 2023. 281 p. [in Ukrainian].

9. Pidhotovka maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia na zasadakh kompetentnisnogo pidkhodu : kol. monohrafiia [Training of future teachers of professional training on the foundations competence approach: col. monograph]. (Ed.). V.I. Kovalchuk. Hlukhiv, 2020. 194 p. [in Ukrainian].

10. Pro vyshchu osvitu [About higher education]. The Law of Ukraine dated December 18 2019 No. 392-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

11. Shcho take dualna osvita? Oboviazky storin. Kompaniia [What is dual education? Obligations of the parties. Company]. Available at: https://drive.google.com/file/d/1UxHxp-bJGc6qYIGXptqLb_8kN2uvjQy/view [in Ukrainian].

12. Kovalchuk, V. & Soroka, V. (2020). Developing digital competency in future masters of vocational training. *Professional Pedagogics*. No. 1. pp. 96–103. [in English].

13. Kovalchuk, V., Androsenko, A., Boiko, A., Tomash, V. & Derevyanchuk, O. (2022). Development of pedagogical skills of future teachers of labor education and technology by means of digital technologies. *International Journal of Computer Science and Information Security*. No. 22 (9), pp. 551–560. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.71>. [in English].

14. Kovalchuk, V., Maslich, S., Tkachenko, N., Shevchuk, S. & Shchypyska, T. (2022). Vocational education in the context of modern problems and challenges. *Journal of Curriculum and Teaching*. No. 11 (8), pp. 329–338. DOI: 10.5430/jct.v11n8p329 [in English].

15. Vasyly Kovalchuk, Inna Marynchenko, Andii Sherydylo, Bohdan Vovk, Tatiana Samus, Valerii Soroka (2021). Implementation of the learning model based on the results of future vocational teachers' professional training. *AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 11, Issue 2, Special Issue XXI. pp. 214–219. DOI: 10.33407 / IJTLT.V6014.1681 [in English].

Стаття надійшла до редакції 31.05.2024

“Ідеї правлять світом і вицкають у ньому потрясіння. Увесь соціальний механізм спирається у кінцевому підсумку на думку людей”.

Огюст Конт
французький філософ

